

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Punainen Risti pitää esitettyä tulevaisuuden visiota kokonaisuutena hyvin perusteltuna ja kattavana. Haluamme kuitenkin tuoda esille joitakin vapaaehtoistoimintaan ja avustustyöhön liittyviä erityisiä näkökulmia, jota tulisi jatkotyössä huomioida:

Avustustilanteet

Digitaalisen identiteetin ja digitaalisen lompakon käyttöä avustustilanteessa, esimerkiksi onnettomuus- tai muussa kriisitilanteessa, täytyy arvioida huolellisesti. Henkilön käytettävissä olevat laitteet ovat saattaneet tuhoutua tai hävitä, tai digitaalista osaamista vaativa tunnistautuminen saattaa tilanteessa olla muutoin vaikeaa henkilön terveydentilan tai vaikkapa shokin vuoksi, jolloin henkilöllisyys on kyettävä todistamaan muulla tavoin. Esimerkiksi pelkän henkilöllisyystunnuksen muistaminen kriisitilanteessa on yleensä helpompaa kuin digitaalisen laitteen löytäminen ja sen käyttäminen. Avunantajan on kyettävä tunnistamaan avunsaaja ja tarjoamaan hänelle apua kaikissa tilanteissa. Erilaiset välttämättömät asiointitilanteet eivät siis saa muodostua jatkossakaan sellaisiksi, että digitaalinen tunnistautuminen on ehdoton edellytys asiointiin hoitamiseksi.

Lisäksi huomioimme, että humanitaarista apua antavilla järjestöillä voi tulla esiin tilanteita, joissa avustettavien tietoja ei voida kerätä tai luovuttaa ilman näiden suostumusta. Sellaisen tilanteen, jossa henkilön on apua saadakseen tunnistauduttava digitaalisesti niin, että avunsaajista muodostuu rekisteri tai muu digitaalinen jälki, ei pidä jatkossakaan mahdollistaa.

Kolmannen sektorin toimijat ja vapaaehtoiset

Asiakirjassa on mainittu erikseen työntekijän erityisasema (kohta 6.3.4.) hänen toimiessaan työnantajan puolesta. Suomen Punainen Risti muistuttaa, että on olemassa lukuisia tilanteita, joissa vapaaehtoistoiminta voi olla työhön rinnastettavaa (esim. pelastustoimessa), mutta vapaaehtoisella ei ole työsopimuksen alaisia velvoitteita tai oikeuksia.

Avustustilanteessa henkilötietojen kirjaaminen on yleinen vapaaehtoisten suorittama tehtävä ja tällöin myös heillä tulee olla mahdollisuus digitaalisten tunnistamismenetelmien käyttöön. Lainsäädännössä täytyy huomioida, että digitaalista identiteettiä ja sen sisältöä voivat eri yhteyksissä muutenkin käsitellä myös vapaaehtoisroolin omaavat henkilöt, jotka eivät ole työsuhteessa järjestöön tai julkisen sektorin edustajia. Käytännössä on siis kyettävä määrittelemään millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia voidaan antaa henkilöille, jotka eivät ole työsuhteessa, mutta jotka joutuvat joissakin tilanteissa käsittelemään toisten henkilöiden tietoja mm. akuutissa tilanteessa.

Lisäksi monet järjestöt kehittävät jatkuvasti omia digitaalisia palveluitaan, joihin osaan voidaan edellyttää tunnistautumista. Järjestelmien on oltava sellaisia, joita voivat tarvittaessa käyttää myös vapaaehtoisina toimivat henkilöt.

Lopuksi huomioimme, että lainsäädännössä tulee huomioida erilaiset palveluiden järjestämismuodot; monet järjestöt tuottavat palveluita yksityisen tai julkisen sektorin tavoin ja käyttävät tunnistautumispalveluita. Esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu ei ole julkinen eikä yksityinen toimija, mutta antaa yhteiskunnan kannalta kriittistä palvelua, joka edellyttää oikeuksia tunnistaa henkilöitä vahvan tunnistautumisen kautta.

Digitaalisen identiteetin skaalautuminen ja kansainväliset kontekstit

Avunsaaja voi tarvita järjestöjen tai julkisten palveluiden tukea useassa eri maassa ja digitaaliseen identiteettiin sidotut tiedot saadusta avusta voivat kulkea avunsaajan mukana rajojen yli. Olisi kokonaisuuden kannalta järkevää, jos esimerkiksi jos turvapaikanhakijan ei tarvitse täyttää samoja tietoja uudestaan eri maissa, mikäli hän siirtyy tai hänet siirretään maasta toiseen. Mahdollinen kansainvälinen skaalautuminen tulisi pitää mielessä ratkaisuja pohdittaessa.

Kuten raportissa on mainittu (kohta 6.3.5), henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän työ on keskeinen osa kokonaisuutta. Nykyisessä tilanteessa henkilötunnuksen edellytys on kynnyskysymys arkipäivän asiointiin mm. turvapaikanhakijoilla ja ulkomaan kansalaisilla yleensä.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Digitaalisen identiteetin kehityksessä täytyy estää mahdollisuus tahattomasti yhdistää identiteetti, identiteetin sisältämät tiedot tai tunnistautumistapahtuma muihin henkilön tai tunnistautumiseen käytettävän laitteen tietoihin. Tunnistautumiseen käytetystä laitteesta voidaan saada tietoja mm. henkilön paikasta, milloin hän on siellä ollut, muiden palveluiden tunnistautumistiedoista (esim. sosiaalinen media), sekä tiedostoista (esim. kuvapankki). Yhden laitteen haltuun saamisella ei tule päästä käsiksi sekä henkilön identiteettitietoihin, että laitteen kiintolevyn tai pilvitalennustilan tietoihin.

Digitaalista identiteettiä ja tunnistautumistietoja ei myöskään saa kytkeä kiinni yksittäiseen laitteeseen, jolloin on olemassa mahdollisuus seurata henkilöä siihen kytketyn laitteen kautta. Esimerkiksi tunnistautumisesta ei saa jäädä lokitietoja käytetyn laitteen mallista, käyttöjärjestelmästä, sovelluskaupan tunnistetiedoista tai maksuvälineistä. Ulkopuolinen voisi toimija yhdistää laitteen paikka- ja aikatiedot henkilön identiteettiin, ja tietää missä ja milloin henkilö on liikkunut. Tämä voisi muodostua merkittäväksi yksityisyyden suojan näkökulmasta, myös todelliseksi riskiksi sellaisille henkilöille, joilla on erityinen suojelun tarve ml. turvapaikanhakijat.

Lisäksi huomioimme käytännön haasteet: mikäli digitaalinen identiteetti sidotaan digitaaliseen lompakkoon, joka toimii puhelinsovelluksena, velvoitetaan samalla henkilöä pitämään käynnissä olevaa puhelinta mukanaan kaikissa niissä tilanteissa, joissa tunnistautumista odotetaan tai edellytetään. Laitteeseen voi kuitenkin tulla teknisiä häiriöitä, ja esimerkiksi erityisen kuumassa tai kylmässä ilmassa digitaalisen lompakon käyttö voi estyä. Digitaaliset laitteet ovat myös usein arvokkaita, ja täten houkuttelevia kohteita varkauksille.

Ei pidä olla mahdollista, että varastetun, rikkoutuneen tai kadonneen laitteen takia pääsy omaan identiteettiin ja tunnistautumiseen estyy täysin.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti